

זהירות מהפסדי ממון

בעניני ממונות אקטואליים - שמפורסם בעיתון "המודיע" בכל ערב שבת

בס"ד, מאמר מה, פרשת האזינו, תשפ"ז מאת: יצחק בירך דסקל – דיין ומורה צדק

לשמיעה בקול הלשון: בטלפון 073-2951374 1-4-3 באתר: [לחץ כאן](http://y.b.daskal@vbdaskal.com) טל: 052-7611435 y.b.daskal@vbdaskal.com

מאמר מה

זהירות מהמחאות [שיקים]

השואל: יש לי חנות לכלי בית. לפני שבועיים נכנס אדם וקנה סחורה באלפיים שקלים, ונתן שני שיקים סחירים שאינם למוטב בלבד. השיקים חזרו מסיבת "ביטול". צלצלתי לבעל השיקים, והתברר שלא קיבלנו ממנו את השיקים. הוא סיפר את סיפורו העצוב: נפל שולל אחר פרסום של קורס מסוים, שתנאי הקבלה אליו היה הפקדת שיקים לכל השנה, "בהבטחה" שאם לא יהיה מרוצה תוך חודשיים – כל השיקים יוחזרו. כבר בתחילת הקורס נודע לו שנכנס לאונאה גדולה, וכשביקש את השיקים לא הסכימו להחזירם לו. לאחר זמן קצר מנהל הקורס נעלם. הוא פנה למשטרה, אך המשטרה הודיעה שאינה יכולה לעלות על עקבותיו, ולכן המליצו לו לבטל את כל השיקים. אחד מהם התגלגל, באמצעות הרמאי או אדם אחר, עד שהגיע אלי.

הרב: לפני שאתה ממשיך בשאלתך ההלכתית, אני מוכרח לומר: התמימות והיושר שיש להרבה אנשים גורמים להם הפסדי ממון שאין להם אח ורע. ידוע לי על אנשים שהפסידו את כל הונם ואת כל רכושם בגלל תמימות ויושר. לצערנו, אנשים איבדו נכסים על ידי ידידים ואף בני משפחה. לכן חובה להתריע: א. לעולם אל תחתום על שום מסמך ללא ייעוץ.

ב. אל תעשה הסכם וחזרה בלי ייעוץ.

ג. לעולם אל תיתן המחאות על סמך הבטחות שתקבלם בחזרה.

ד. לעולם אל תאמין לאף אדם, אפילו שנראה כשר, ישר ורא ה', כמו שאמרו חז"ל: "כבדהו וחשדהו".

ה. אל תיכנס לעסק בלי שתבדוק את הדבר בשבע בדיקות.

ו. אל תחסוך בכסף של זהירות לפני כל צעד ממוני.

ולמעשה, מה שאלתך?

השואל: נפשי בשאלתי, האם ההפסד של אלפיים שקלים הוא עלי או על נותן השיק, שהרי הוא חתם על שיק שלא למוטב בלבד והתחייב לשלם לכל מי שמחזיק בו. מדוע אני צריך להפסיד בגלל שהוא נפל בידי רמאי?

הרב: דע לך שיש גם צד אחר למטבע. בשנים האחרונות רשויות החוק אינן מחייבות לכבד שיק חתום כמו שהיה בעבר, מפני שהמדינה מעודדת שימוש בכרטיסי אשראי במקום בשיקים. לכן השיק אינו אלא הוראה לבנק לשלם לפלוני, וביטול שיק אינו חמור כל כך. נוסף על כך – כשם שאתה לא צריך להפסיד, כך גם הוא לא צריך להפסיד מהגנב שנטל ממנו את השיקים.

השואל: זה לא כמו גניבה, שהרי הוא נתן את השיקים מרצונו?

זהירות מהפסדי ממון

בעניני ממונות אקטואליים - שמפורסם בעיתון "המודיע" בכל ערב שבת

בס"ד, מאמר מה, פרשת האזינו, תשפ"ז מאת: יצחק בירך דסקל – דיין ומורה צדק

לשמיעה בקול הלשון: בטלפון 073-2951374 : 1-4-3 באתר: [לחץ כאן](mailto:y.b.daskal@vbdaskal.com) טל: 052-7611435 y.b.daskal@vbdaskal.com

הרב: לא נכון. הוא מסר את השיקים בתנאי שיחזירם לו, והלה "גנב" אותם ממנו.

השואל: הבנתי. ולמעשה, מי צריך להפסיד כאן?

הרב: אתה מפסיד, כיון שהוא נתן את ההמחאה על תנאי. אך דבר אחד תלמד מזה, שיקים הם דבר מסוכן מאוד, במיוחד בשנים האחרונות, שרשויות החוק אינן אוכפות בחוזקה על בעל השיק לכבדו.

כללים משפטיים

חובת זהירות במסמכים ובשיקים

אין לחתום על מסמכים, הסכמים או המחאות ללא ייעוץ משפטי-הלכתי מתאים.

הגבלת אמון בין צדדים עסקיים

גם אם האדם נראה כשר וישר, יש לנקוט בכללי זהירות מחמירים – "כבדהו וחדהו".

מעמד משפטי מודרני של שיק

במערכת החוק האזרחית כיום, שיק נתפס יותר כהוראת שלום לבנק ופחות כהתחייבות בלתי ניתנת לביטול, ולכן האכיפה כלפי מושכי שיקים מוגבלת יחסית.

המלצה מעשית לסוחרים

יש לקבל שיקים רק מבעליהם המקוריים בצירוף תעודת זהות, כדי לצמצם סיכון להפסד ממוני.

בינת המשפט

בבינת המשפט בסימן רעח הארכנו בביאור דיני שקים בהלכה:

א. מת המקבל. האם מותר למקבל להפקידו בבנק ללא רשות היורשין.

ב. ביטלו הנותן, האם חייב לשלם.

ג. המקבל שילם עם השיק סחורה, וביטל הנותן את השיק, האם חייב לשלם לבעל הסחורה.

ד. אין כיסוי בבנק, האם חייב לפרוע את הכסף למקבל.

ה. היה תאריך מאוחר, ומת הנותן לפני כן, האם חייבין היורשין לפרוע.

זהירות מהפסדי ממון

בעניני ממונות אקטואליים - שמפורסם בעיתון "המודיע" בכל ערב שבת

בס"ד, מאמר מה, פרשת האזינו, תשפ"ז מאת: יצחק בירך דסקל – דיין ומורה צדק

לשמיעה בקול הלשון: בטלפון 073-2951374 : 1-4-3 באתר: [לחץ כאן](mailto:y.b.daskal@vbdaskal.com) טל: 052-7611435 y.b.daskal@vbdaskal.com

ו. חובת היורשין לפרוע חוב אביהם ממקרקעין וממטלטלין.

ז. דין שיק למוטב בלבד.

שאלות ותשובות

שאלה: קיבל שיק סחיר, והתברר שבעליו בטלוהו. האם האחריות להפסד היא על בעל החנות או על מושך השיק?

תשובה: מדובר בשאלה הלכתית חמורה בחושן משפט, ויש צדדים לכאן ולכאן. ההכרעה מסורה לבית דין.

שאלה: מדוע לא להטיל את ההפסד על מושך השיק?

תשובה: מפני שהוא הפקיד את השיקים בתנאי להחזרתם, וכשלא הוחזרו – הדבר מוגדר כמעין גניבה, ולא כהתחייבות רגילה.

שאלה: האם החוק האזרחי כיום מחייב כיבוד שיק בכל מקרה?

תשובה: לא. כיום השיק אינו נתפס כחיוב מוחלט, והמדינה אף מעודדת שימוש בכרטיס אשראי במקום בשיקים.

שאלה: מהי ההמלצה לסוחרים כדי להימנע מהפסדים?

תשובה: לקבל שיקים רק מבעליהם בצירוף תעודת זהות, ולא להסתמך על שיקים סחירים המועברים מאדם לאדם.

שאלה: מהו היסוד הכללי שצריך ללמוד מכך?

תשובה: לנקוט משנה זהירות בעסקים – לבדוק כל עסקה היטב, לא להאמין בעיניים עצומות, ולהעדיף זהירות על פני רווח מיידי.

